

	22388		kal.komp.
	III	Maq. St. Dr.	P

1621.

Osthoroga Tana hr. Woyana wotaska

Whist 4976

Biblioteka Jagiellońska

stdr0003129

22388 III

Mag. St. Dr.

WOINA

WOŁOSKA

OD CESARZA

TVRECKIEGO OSMANA

PRZECIWKO KORONIE

POLSKIET PODNIESIONA.

Zá Pánování Naiáśniejšego Pána

ZYGMUNTA TRZECIEGO

Z Bozeyłáski POLSKIEGO T SZWEDCKIEGO KROLA

Roku Bozego 1 6 2 1.

Do Iásnie Wielmoznego Pána,

P. PIOTRA ZE BNINA OPALINSKIEGO,

Káštrelaná Poznánskiego iákotey VVoyny swiádomego,

Sieštrzenca y Káštrelaná swego.

IAN HRABIA Z OSTROROGA VVOIEVVODA PO-
znánski iúz zchorzáty / y prawie zéšty w zdrawiu / ts prace své obraca.

VV POZNANIV,

VV Drukárni Ianá VVolrabá, Roku Pánskiego, 1 6 2 2.

22388 III

D Z I E N N I K W O Y N Y T V R E C K I E Y W W O Ł O S Z E C H .

Pisanie Woyny Tureckiey w Wołoszech / przeciwko Najśniefszemu KROLOVVI Ję M. Polskiemu y Szwedckiemu / początek bierze swoy / od ściagnienia woysk pad Choćim / który na ten czas był w reku / przed Rokiem od GRACIANA podana / y w którym wważna rada Jego Mości Pan HETMAN Wielki / CAR OŁ CHOTKIEWICZ Woiewoda Wiliński sedem belli uczynił. Tenże to początek kładzie się / Vltima Augustu w dzień Wtorkowy / Millesimo Sexcentesimo Vigesimo primo, sposobem takim : iż już był J. M. Pan Hetman Wielki / z niemata częścią Woyska na Choćimiu / y kolo Choćimia mocnił się Obozem / tak ścianami / iako okopami / na ostatek woyska czekając / ktore się tym sposobem ściagało.

We Wtorek / Ostatniego dnia Sierpnia.

Aprzod Vltima Augusti, przyszło Kozaków Zaporowskich trzy tysiące z czaty / którzy byli się obkatali od Woyska Zaporowskiego / a Woysko nasze rozumiejąc że nieprzyjaciel / wyszło w sprawie. Aż w tym obaczyli Kozacy że się z Woyskiem naszym zbliżyli. Zaczęli w rychle pogoda na to mając zrzucili Brodawke Hetmana swego / który był o zdradzie podeyrzany / y śnaż się poturczyć chciał / a przyczynę założyli o to / iż nie rychło do Woyska sied / bawiac się zdobyczami po drodze / a na Hetmana Wielkiego / częste upominanie niedbając / choć już wieści o następującym woysku Tureckim wstawicznie przychodziły ; y Hetmanem sobie Saydaczego znowu obrali / y tak z tym ostatkiem woyska do Obozu przyszli / bo już woyska Zaporowskiego w Obozie było nie mało / y tegoż też Pułku / który to Brodawka na zdradzie trzymał / zastoczyli Tatarowie dwiesię / których blisko pułku zabili / ostatki żywo poimawszy / a te sobie Cesarz Turecki kazał przywieść / y tak do więziennych związanych strzelał z łuku / dając obrok okrucieństwu swemu / a to się w ściagnieniu iego działo.

Strzoda / Pierwszy dzień Września.

Tym czasem Tatarowie / którzy już od kilku dni z nimi się wganiali / już y prima Septembris ktorego Kozacy w oboz weszli / o nie się zawżdy kusili / ale Kozacy sprawa idąc obronna reka / z mała swa szkoda / siła Tatar nabili / y tak się z naszym Obozem ziaczyli / za których przyszciem / tak Oboz Generalny był rozczadzony / acz nie zaraz skonczony.

Oboz

Dziennik Woyny Tureckiej w Wołoszech.

Oboz nasz który koło Zamku Chocimia leżał / był wdluz pusmily z pusnocką / a w szerz trzecia częśćia mniey / od zachodu stonca / idac na południe: bo te dwie stro- nie miał proste y nadlusze / a od zachodu Zamek Chocimski / y Cerkiew ktora przed Zamkiem leży / na kółka stał Obozu bronila / na zachod stonca / iuz nie tak dlugo / iako pierwsze dwie stronie / koło ktorej Cerkwie / Miasieczko Chocim bywało / ktore spa- lone jest / y tam pominawszy Cerkiew / ktora nie w obozie jest / ale za Obozem / od O- bozu mając błota y trzesawice / a od pola była okopana y osadzona piechota / rozwo- ksy się na włos wciaż / y potym schylając się ku południowi / gdzie stanowiska Pana Waiera P. Woiewody Chelminskiego piechoty w śankach były / bo sam J. Mośc stał w Obozie / przez przekop przeciwko swej piechocie / do ktorej zawsze było łącz- no przysć / z Wielkiego Obozu. A Pana Hermana Polnego Namior Hermaniński / y ie- zda wszyscy w Obozie za okopem / a z osobną piechotą okopana śankami podle pie- choty P. Waierowej / także piechotą Jeczyńskiego y Slatkowskiego / ktora iuz do pułku Hermanińskiego należała / iako y wszyscy inși piechota / ktora przyszedł do kółka Obozu / wszedzie za okopem się ku Obozowi Tureckiemu / a ku rzecze Dniestrowi między rzeką / a okopem rościagnęła. Tak że nawietśa część pieśego woyska / a Bo- zackiego w te strony była / a w tymże okopie było dział trzy / w stanowisku P. Dyno- fowym / ktoremu w posiłku leżała piechota Pana Lermuntowa / y zaś o Tizowych Kozaków ich działek / (ale drobiozgu) dwadzieścia.

Czwartek / Wtóry dzień Września.

Cesarz Turecki / we trzykroć sto tysięcy woyska Tureckiego / krom Tatar przyszedł / y w mili śanał od nas na gorze / Obozem się położywszy. Tegoż dnia zaraz woysku swemu opowiedział / że niechce iść aż w Obozie nieprzy- iacielskim / y aby się oto wodzowie śkarali / pod gardłem rośkazał / w tych iego zamy- ślech przysli do niego dway Wołoszynowie / przestrzegając go / że Kozacy iuz przy- śli / y aby Polakom dał pokoy / pokiby Kozaków nie zniósł / przeto wszyscy moc swo- ie na Kozaki obrocić umyślił / rośkazawszy Turkom y Tatarom / na Kozaki poręźnie następować / iednak w tym pierwszym zaciegu / niż się na Kozaki obrocić kazał / zgi- nęło Turkow do osmi set / oprocz rannych / z naszych Czärowicz y Bogdan Kozaccy Kormistrze zginęli / a Pan Jawiśa z rotty J. M. Pana Hermana Polnego w nogę postrzelony / y dway Artakubzerscy pacholikowie zabici / y innych zabitych o trzy- dziesci / oprocz rannych / noc te potrzebe skonczyła / nasiy też przez te noc oboz Bo- zacki pilno osypowali.

Piatek / Trzeci dzień Września.

Przenocowawszy Cesarz Turecki / wszystkie moc do śturmu przypuścił / do Bo- zaków Zaporowski / za łaska Boża stracił trzy śturmy / tegoż dnia Krolewie J. Mośc / przeprawivszy się przez Dniestr / przyszedł do Obozu w niedobrym zdrowiu / ale ludzie y strzelba aż nazajutrz / bo most była powodzi Dniestrowa ze- rwała / ktory był przed trzeciem dniem zbudowany.

Sobota / Czwarty dzień Września.

Wschodzie stonca Cesarz Turecki wszystkim woyskiem kusił się o Oboz Bo- zacki / przy czym sam był / y na to patrzył / z dział y z Janczarek te robote od- prawiać przez godzin pięć / nie odniósł iednak żadney pociechy / bo Kozacy wy- padłszy z Obozu / Janczary wsparli / na dobre strzelenie z łuku / iesli nie daley / kazał też był w ten czas / na drugi koniec Obozu / woysku swemu uderzyć / y w ten (że rzec moge) minucie / kiedy na Kozaki uderzono / wielkość chorągwi / y ludzi nad na- śe śance iako chmura pośła / ale latwie takimże sposobem od wypadających naszych w pole / zrazeni byli / y kośe ktore iuz było porabano / a oni też nie bawiac się wroci- li się do

Dziennik Woyny

li się do drugich / którzy Bożaków dobywali / a Bożacy wsiadłszy od Hetmana poszli / tak Kaytarstkie iako y Bożackie / zgoda nieprzyjaciela z placu znieśli / y aż w Oboz gonili / namiotow siła nąsieli / w ludziach okrutna szkoda uczynili / dział kilka odieśli / naliczono w tych szturmiach tysiąc y sto strzelenia z dział nieprzyjacielskiego / noc która zawżdy każdemu wojownikowi jest podejrzana / nie dopuściła daley postępować.

Niedziela / Piąty dzień Września.

Północ był / ale iakosmy od więźniow / od zbiegow / y od szpiegow wiedzieli / Cesarz gotował się na nowy szurm / któregośmy wezwawszy imienia Pańskiego / ochotnie czekali / ale iż deszcz był około południa / nie Turcy nie porzeli.

Poniedziałek / Szósty dzień Września.

Wcielił do nas Bożak który siedm lat w więzieniu był / ten powiedział że w przeszłych szturmiach / dwa tysiące Janczarow zabito / a wywieziono było do potrzeby wszystko woysko / sam morloch na straż Obozu zostawiony / tenże o wielkiej drogocie w Obozie Tureckim powiedział / że cztery funty chleba / płaco po pulgrywny w Obozie Tureckim / a o wsa albo ieczmiennia miara / która połowice miary Kamiennieckiej wynosi / po pulosma złotego.

Tegoż dnia wcielił do nas Niemiec / który z Białejcem Boreckim poimany / ten powiedział / że w przeszły piątek / Halis Basha sławny o Turkow maż / kula wczolo postrzelony zabito / y tak wielki strach był na Turki / kiedy byli Bożacy w Oboz ich wpadli / że już bez wstydu z Obozu wciekali / a przyczynę czemu Turcy tego dnia nie robili / że Cesarz Turecki szurmowe pieniodze żołnierzom dawał / gotować się na nowy szurm / iakoz się to potem pokazało.

Wtorek / Siódmy dzień Września.

Z południa wielka moc Turcy posli na ściance Bożackie / które ieszcze dokończono / nie nie były / których oni pięć godzin dobywając / cztery szurmy stracili / tym czasem z drugiej strony posli drudzy wielkim nawalem ku prawey stronie / y przeszli ściance Jeczyńskiego y Slatkowskiego / y pultora sta piechoty z nimi pobawszy / krom tych co wciekając na swych grzbieciech ich w Oboz prowadzili / ale iednak potem z okopow wyparci byli / od ochotnika / którzy z wielkiego obozu wypadli / ale znowu mało co potem / z wiejsa potega / we dwudziestu tysiecy ludzi / ku temu miejscu godzili / chcąc znowu do szurmu przypuścić / J. M. Pan Wojewoda Wiliński P. Hetman wielki / zrozumiałwszy ich / kazał kilka choragwi do nich skoczyć Osarskim / mianowicie swojej / J. M. P. Mikołaja Sieniawskiego / Brączygo B. które go też y straż była / P. Potockiego / P. Rudiminowej / Kaytarstkie / tak P. Bog zdążył / iż onich wszystkie kopie pokruszwszy / przy P. Rudiminowej gestey strzelbie / wsparli ich / na których iachali z siłami aż wlas / ku taboru ich / gdzie trup Turecki gesty padł / y w tej potrzebie Pan Potocki barzo posieczony trzeciego dnia zmarł / towarzysztwa z tych rot wszystkich zginało dwanaście / rannych niemało / pacholikom zabitych mało co / Bashow Tureckich zginało dwa w tej potrzebie / z których iednego w nocy z świecami pilno szukano / y iako potem więźniowie powiadali / że to był Basha iedenbarzo o Turkow wzięty.

Szroda / Ośmy dzień Września.

Wcielił w nocy Bożak od Turkow / który powiedział że przeszley nocy / po wczesnym przestracu / Turcy wszystkie rzeczy na wozy włożyli / y na Wielblady / y konie / y musy powiozali / iako w drodze / ale Cesarz ohamował ie / y miało tego / wrociliwszy się / trzy szurmy / Turcy do Bożaków / którzy ku pomocy swej nasze Niemieckie ludzkie mieli / to jest Niemce P. Dochendorfowe y P. Lermantowe / stracili / a na dru-

Tureckiey w Wołoszech.

a na drugim rogu Obozu / wganiali się też Turcy z piechota P. Woiewody Chelmińskiego y Pana Hetmana Polnego.

Tegoż dnia Sądaczny Hetman Rozicki / Hetmana przeszłego Brodawke / który go był przed rokiem przez prywatna factia y zdradę z Hetmanstwa zepchnął / o tu piekstwą y nierychle ciągnięcie do Woyska / nad rozkazanie J. M. Pana Hetmana wielkiego / nie bez podeyrzenia / y zdrady / y przedania się do Turkow / na gardle według ich zwyczaju pokarał.

Tegoż dnia z Obozu Tureckiego ociekł Giermek / który był w niebezpieśliwej pod Cecora potrzebie poimany / ten powiedział / iż iako tu Cesarz Turecki przybędł / stracił dwanaście tysięcy ludzi / oprócz rannych / y tych co pouciekali.

Czwartek / Dziewiąty dzień Września.

Cesarz Turecki wysłał woysko wywiódł w pole / J. M. Pan Hetman wyszedł przeciwko niemu / ale z wysłowanym woyskiem stanął przy swym Obozie / tak aż do zachodu słońca w śyku woyska stały / swych fortelew y Obozow pilnując / a tym czasem Janczarrowie sami / cztery godziny szturmowali do Rozickich Taborow / których tu końcowi Kozacy od Niemcow z drugiey strony posileni / aż do ich Obozu zagnali / Zbieg jeden twierdził / że w tej potrzebie śpiegow którzy do potrzeby przed Janczary chodząc zwykli zginęło dwiescie / a Janczarrow do pułku tysięcy.

Piątek / Dziesiąty dzień Września.

Po tak ciężkich rękach wydychali sobie Turcy.

Sobota / Jedenasty dzień Września.

Turcy z Obozu w sprawie wysli / y nad Obozem naszym staneli / naszego też Woyska w sprawie część wysłał / czekając co Turcy czynić beda : Ale oni na tej stronie Dniestru od Chocimia nie nie poczynali / za Dniestrem gdzie byli / sięś dział przeprawili / strzelali przez rzekę do naszego Obozu / iednak mało śkodzili / a tu wiec czorowi / w ieden czas Turcy działa zwiędli za Dniestra / a kilka tysięcy Tatar z wielkim okrzykiem / tu końcu mostu / chcąc go rozrzucić natarli / który iż dwiema śty piechoty naszej / z tamtej strony dobrze był osadzony / bronili go nasi / y skoro w ten tak okrutny okrzyk / iednego Tatarzyna zabili / a dwóch postrzelili / zaraz Tatarowie pošli precz.

Niedziela / Dwunasty dzień Września.

Po pułnocu zaraz rużono cicho woysko z Obozu / zostawiając tylko przy Chocym Brolewicu J. M. dostateczna straż / y posła część Woyska / iedną przez lasy wielkim kołem w tył Obozowi Tureckiemu / a drudzy prosto od Obozu naszego / y Brolewica J. M. oraz zastępując / y mieli obrachowawszy dobrze czaty razem na woysko Tureckie uderzyć / ale tym czasem deszcz gwałtowny poszedł / y tak z placu żyć musieli nie nie sprawni / a nieprzyjaciel tego wszystkiego co się działo nie postrzegł / y bez iego wiadomości woysko do Obozu znowu zwiędziono / porzym już pośoy był / y nie działo się tego dnia nic / oprócz tego / że Weneł Woiewody Mułtańskiego Posel przypiechał do nas / traktując o pokoju / y abyśmy tego z nim do Obozu Tureckiego posłali prosił / a Brancow naszych siła się do nas ostatecznie przedawalo.

Poniedziałek / Trzynasty dzień Września.

Także w pokoiuśmy byli / oprócz że Turcy na harc wyjeżdżali / którym się nie nie powodziło / y na koniec z polasmy ie zegnali.

Wtorek / Szesnasty dzień Września.

Pana Jazoba Zelenistiego w poselstwie z Wenelem Posłem Gospodarskim wysłano / z tym / że my Traktatorow nowych nie potrzebuemy / y przy takich paktach stoim / bedali Turcy po nas czego potrzebowali / czekać bedziem. Tegoż

Dziennik Woyny

dnia Basha Budzynski Barakasz przyszedł do Cesarza we trzech tysięcy czlowieka. z Kozakami naszymi / ktorym konie wyzdychaly / uczynilismy omowe / zeby wziali czterdzieści tysięcy złotych zeby koni odżakowali.

Tey nocy przestę / mieli vderzyć naszy na Tatary / ktorzy leża za Dniestrem ku Kamiencowi / z tamtey strony na dol / iako y drudzy z te strone / iedni od drugich przez rzekę / y przestę już była część woyska naszego przez rzekę / ale sie struka mostu wwała / y tak sie nam ta sprawa dobra nie wdała.

Strzoda / Pietnasty dzien Wrzesnia.

K Arakaszowi dawszy siedmdziesiat y kilka tysięcy woyska / kazal Cesarz Turecki szesćcia sprobowac / y stawie swey dosyć uczynić / na co aby patrzył sam Cesarz na gorce stanął / przypuscił wszystko moca Barakasz y ktorzy nie tylko szurm stracił / ale sam zginął / ale przecie ten szurm za przypadaniem samego Cesarza Tureckiego / trwał od poludnia / aż do samego wieczora / rościagniony na wszystkie Oboz zainfiony / nie niedbał na tak wielka zgube ludzi swych mizerne ginących / a naszym tak sam P. Bog serca dodawał / że nie tylko bramami z Obozu wypadali / ale y przez ściany gwałtem przeskakowali / iako P. Waierowi ludzie uczynili / to jest Pana Woiewody Chelminskiego / y dziwnym mestwem z Turki sobie wstawicznie poczynali / tak że wielkimi kupami trup Turecki leżał / y Basha drugi Basha nazwany w tym szurmie zginął. J. M. Pan Podezasz Koronny / Hetman Polny / kiedy przez ściany Pana Waierowa piechota wypadła / y z Turki sie za ścianami wganiali / brama wypuścił kilka set piechoty / y tak Tureckie ludzie nie dopuściwszy im do wałow sparli / iezda z koni też pozsiadawszy piechoty ratowali / y tak Turki zewszad spędzili z hamiębna w nich szkoda / a z swoia z łaski Bożey nie wielka.

Most który Turcy budować sobie poczeli / stanął tego dnia y skończony jest / P. Zelencki / który był do Obozu Tureckiego pojechał do Woiewody Multanckiego / wrocil sie dnia tego / przysła też stawa do Obozu Tureckiego tegoż dnia / że Krol J. Mość z wielkim woyskiem Pospolitym ruszeniem na pomoc woysku swemu idzie / co Turki nie pomalu strwożyło.

Czwartek / Szesnasty dzien Wrzesnia.

Pokozy był we dnie / Turcy w nocy wysli / chcieli fortelem na nas vderzyć / ale żeśmy ostrożni / y przedał sie od nich ieden do nas / zaniechali swego zamysłu.

Piątek / Siedmnasty dzien Wrzesnia.

Miał także P. Hetman z Pany Senatory / y infymi wszystkimi wodzami / wzięszy do niey Pana Saydaczego / y z drugimi Kozackimi starszymi / w ktorey Conclusia uczynili do gady stać statecznie / y raczej śmierć sobie obierać / niżliby iednym kłotiem nieprzyiacielowi wstąpić mieli / taka jest wszystkich ochota y stateczność / y iesli iakimkolwiek sposobem żywnością sie woysko ratuje / żadney mocy nieprzyiacielstey bac sie nie bedziem.

Sobota / Osinnasty dzien Wrzesnia.

Co sie trąsilo z Soboty na Niedziele / tysiac Kozakow cicho / nie strzelając z Taboru swego / wbiegli straż Turecka / y w Tabor ich wpadli cichusienko / z Turki po Turecku mowiac / a na brzuchach sie czolgaiać / y tak wszystkie strazy przestę / dopiero poczeli Turki bez strzelby bić / ktorych nabawiły siła / wziali koni do dwustu / wielbadow dwadzieścia / y kilka Namiotow / a kilka obalili / y podrapali na płachty / w ktore rzeczy powiazali. A skoro sie zątym rozruchem trwoga uczynila / oni zdrowo wšli / tak że y ieden nie zginął.

Niedziela / Dziewietnasty dzien Wrzesnia. Pokozy był z obu stron.

Poniedzialek / Dwudziesty dzien Wrzesnia.

Także oprocz trochy harcowa.

Wtorek

Tureckiey w Wołoszech.

Wtorek/ Dwudziesty pierwszy dzień Września.   Także.

Środa/ Dwudziesty wtóry dzień Września.

Pan Zeleniski wrócił się z weselem z Pościem Tureckim / Tegoż dnia w nocy Kozaków kilkanaście przeprawiwszy się na tamtą stronę Dniestru / napadli na Turki / których się było nie mało przeprawiło przez most / z nimi Wezer z drugim Bażą / tam z łaski Bożej siła Turków y Tatarów nabiwszy / z Victorią się yzdoberczya nazad bez szkody swey wrócili / dwóch Bażów zabito / że ledwie Wezer noca do lasa wpędł / y tam przez całą noc siedział / aż o południu nazajutrz do Obozu swego przyszedł / tego dnia cicho było.

Czwartek/ Dwudziesty trzeci dzień Września.

Tęż nocy Kozaków kilkanaście przeprawiwszy się przez most swoy / y piechoty dwieście J. M. Pana Hermana Polnego / wderzyli w nocy na Turki / za łaskę Bożą ubili Turków do tysiąca / w Dniestrze ich nie mało natopiwszy / bo się y sami wciąkać topili / z victorią yzdoberczya nazad bez szkody odeszli / tylko trzech naszych postrzelono.

Piątek/ Dwudziesty czwarty dzień Września.

Pan Hetman Wielki P. Karol Chorkiewicz Woiewoda Wiliński o godzinie dziesiętnastej Panu Bogu ducha oddał w Jamku Chocimiu.

Tegoż dnia Tatarowie którzy byli po lasach zapadli czyniąc ludziom szkody y żywności nie przypuszczając / dwieście Kozaków / y trzecia Bieleczowa Arka buzersta / do których siła też Woluntaryuszów się było przymieszało pozromili / więźniów kilkanaście set odbili / trupa nie mało legło Polakowskiego / Kiercy sam ranny (czego się P. Boże pozaj) ale nie szkodliwie. Tatarowie ci siłą szkod porobili / wsi popalili / chłopów powyszcinali.

Cesarz Turecki wysłał mocą swą do obozu ze trzech stron szturmował / ale z łaski Bożej z niezmierną szkodą ludzi swych nie nie sprawił / w harcach naprzód to naszym Woysku Tatarowie publicowali że Hetman już umarł / bo tego w Woysku naszym nie wiadzano / ale z łaski Bożej ta nowina nie naszych nie perturbowała / w Turcech y Tatarach z okrutną szkodą / a z swoia nie wielką / ten tak wielki stos odprawili.

Niedziela / Dwudziesty piąty dzień Września.

Baptista / który był z Panem Zeleniskim z Obozu Tureckiego 22 pojechał nazad / odprawiono / któremu kazano się było dowiedzieć / jeśli naszych o pokoy traktować chcą / y jeśli by od tego nie byli żeby im po gleyt od Cesarza Tureckiego przyszedł / którego nie odprawiono z pewnych przyczyn aż do następnego dnia.

Poniedziałek / Dwudziesty siódmy dzień Września.

Turcy na Oboz Kozacki długo y gęsto strzelali / ale widząc że im strzelba mało wadziła / puscili się ku nim / iednak obaczywszy że im Kozacy wszystkim woyskiem plac stawili / wczynnili Turcy odwrót.

Tegoż dnia wzmoższy Krolewie J. Mość z tej choroby / która cierpiał prawie od przyjazdu swego / napierwszy raz się w Obozie na koniu ukazał / z wielkim wysiłkiem Woyska winczowaniem. Tegoż dnia Baptista który był od nas dnia wczorajszego pojechał / od Turków z Wezerowym gleytem przyszedł / którym bezpieczeństwo na traktaty Postowi naszemu warowano / z tak przedkiego zwrocenia tego poznać jako gorąco Turcy pokoiu z nami pragneli / a Pan Zeleniski przypatrzwszy się niebezpieczeństwu Tureckiemu / narzekał żechmy woyny nie kończyli / y mowil: vobis quia peccauimus, rozumiejąc że to woysko nieprzyjacielskie łatwo bite było / a myśmy się już w traktaty zaciągnęli.

Wtorek

Dziennik Woyny

Wtorek/ Dwudziesty osiny dzień Września.

Swoego skutu chęć/ prawie zewsząd straszliwy szurm poczeli / y działa wszystkie na troje rozsadzili / na one też strone Dniestru osmdziesiąt y kilka dział przeprawili / y także y z tamtej strone Dniestru przez rzekę strzelać poczeli / y kilka godzin strzelba trwała z małą naszą szkoda / bo z naszych tylko Kapitan Drabantzki Brolewica J. M. który chory w Namiecie leżał z działa zabity / między Lisowczyki trzy prości Żołnierze / y Kozaków tylko jeden z działa obrażony. Potym kiedy do dwu bram Obozowych / których iedney J. M. Pan Herman Polny / y J. M. P. Woiewoda Chelminski / swoim pułkiem pilnował / drugiey Pan Bohendorw Kapitan Niemiecki z swemi ludźmi strzegł / działa wszystkie obrociwszy straszliwie strzelać poczeli / a iezda Turcka z koni zstakuiac / do Janczarow sie przysieczyla / tak iż nasze częścią tak wielką strzelba / częścią tak gwałtownym natarciem / gdy Poganstwo prawie oślepi wielkim naciskiem sie cisnęło / y chociaż świeże ludzkie zmordowanym y rannym podpuśczał / y aż do zachodu słońca stogim wpozem ten swoy szurm prowadzili / wytrzymali to za laską Bożą nasze y nie tak wielkim wsiłowaniem aż do samey nocy / Turcy nie nie sprawili / y potym wszyscy do swego Obozu wciekli / gdzie ich nasze tamże gonili / a było to Poganstwo wygrania tak bierzko pewne / że ostatecznie na nasze wołali / że ich żywota dłużej godziny nie będzie. Tatarowie też z drugiey strony przez rzekę wptaw pływali / których nasze meżnie odstrzeliwali / y wptoszyć sie z płacu temi strachami nie dali / tak iż Tatarowie tylko naprzawşy troche / coraz nazad pływali / y widząc że sie ani im / ani Turkom wstrąszyć nie dadzą / potym ich dobywania zaniechali.

Śrzeda/ Dwudziesty dziewiąty dzień Września.

Po wczorajszym tańcu wielkie milczenie było / a nasze sie z poselstwem do Obozu Turckiego gotowali / za gleytem od Wzera Wielkiego przyniesionym.

Czwartek/ Trzydziesty dzień Września.

Iego Mość P. Belski y J. M. Pan Woiewoda Lubelski we dwudziestu y lepiey osob dobrze obranych / y we dwu stu koni zbroynnych iechali do Obozu Turckiego na traktaty / przeciwko nim wyiechalo dwieście Turkow stroyno też / y tak ie do swego Obozu wzięli.

Tego dnia wciekło do nas zbiegow nie mało / którzy powiedali że Turkow w tym szurmie legło trzy tysiące y lepiey / a z naszej strony procz rannych trzydziści zabitych / znaczny nię / dway piechy Kotmistrzowie Krola J. M. ranni / Kotmistrz ieden zabity.

Piątek/ Pierwszy dzień Października.

Pzed tegodniem / wyszedł był dla żywności Pan Korsakowski Starosta Wiski w tysiacu koni y we dwu stu piechoty / y niź sie nieprzyiaciel postrzegł z Obozu do Kamienca sie przemknął / ale zaraz nieprzyiaciel tak Tatarowie / iako y Turcy / y dział do tej strzelby przeprawiwşy nie mało / a prawie wszystkie zdrowie woyska naszego na dodaniu tej żywności nam należało / Pan Starosta Wiski przenocowawşy / y żywności nabrawşy / przy Kamieniu Taborem stanął / y tak pod Miastem na każdą noc pogotowiu w wielkiej ostrożności stał / patrząc oczązey iakiey iakoby sie mógł przemknąć / aż do dnia dzisiejszego te resolutie uczynił / że poszedł noca lasem na kolo do Czarnokozynier w inszą strone / to iest w prawo sie mając / gdzie sie nieprzyiaciel nie spodziewał / Tabor porządnie sporzadzivşy / y do Dniestru przymknawşy / także lud woienny w kilka rzedy wozow Taborem siedł / a z drugo strone od rzeki był bezpieczny / y tak z Czarnokozyni ec do Żwanca przyszedł / y zdrowo ze wszystkim przez Dniestr tylko od Obozu naszego stanawşy / y strzelba Obozowa po sobie mając stanął sobie / y potym powoli przechodził.

Tegoż

Tureckiey w Wołoszech.

Tegoż dnia przyśli do Krolewica J. M. posłowie od Kozaków Duniskich we trzydziestu koni / oznajmując że na stawie K. J. M. woysko Kozaków Duniskich ktorzych jest dwadzieścia tysięcy do Obozu idą / y czekać beda każdego roztazania Krolewica J. M. wiernie przeciwko nieprzyjacielowi Krzyża S. służąc przyiat ich wdziecznie K. J. M. y szczerobliwie wdartował / także nizowi Kozacy upominkowali / ale tak przez poiechali / tak onich nie słychano / obesta iednak ta stawa w Obozie Tureckim.

Sobotą / Wtóry dzień Pądzienika.

Pomiano z woyska nieprzyjacielskiego poczęścić wiezniow / a drudzy sami się do nas przedawali / ktorzy śtatecznie twierdzą / że Turcy już się na tę wojnę wstępnili / y przytko się o Cesarza swego pokoju napierają / ale od naszych PP. Posłow ięszce o tym nie niewiemy. A Turcy to wgłos mówią / ięśliż pokoy między nami / a między nimi dojdzie / nie tak łatwo go rozewą / y do wojny się z nami nie pokwapią.

Niedziela / Trzeci dzień Pądzienika.

Od dnia trzeciego Octobra poczęły się traktaty z Turki o pokoy ktore się nie skończyły aż dziewiatego / ktorego dnia Pánowie Comisarze pokoy zawarli / o ktorym pokoiu J. M. P. Hetman Polny / de Data 9. Octobris oznajmując Krolowi J. M. że po śmierci sławnej pamięci niebośczyka P. Woiewody Wilińskiego / Pogąństwo cieşko na Oboz następowało / ale dziwna reka swa Pan Bog nad nami trzyma / że nie wziawszy poćiechy z wielka škoda ludzi swych odstąpić musieli / zátym samisć occasia do traktatow podali / okolo czego chodząc we wszystkichesmy przestrzegali informácii W. K. M. Pána naszego Miłosciwego / skończyły się traktaty dziś przed wieczorem / to ięst 9. Octobris. z wielka ozdoba Rzeczypospolitey / y ochrona Majestatu W. K. M. condicij nie mam dziś W. K. M. wystać / ale iutro nie omieszkam wysłać W. K. M. te są formalia verba : a condicie są takie.

PRZYMIERZE Y POKOY Z CESARZEM TVRECKIM.

MY Stánisław Jorawinski z Chodorowa / Stáwu / Kástellan Belski / Stárostá Włodzimiski / Jakub Sobieski / Woiewodzie Lubelski / Comisarze Rzeczypospolitey / imieniem Najásnieyszego Zygmunta Trzeciego Krola Polskiego / Wielkiego K. Litewskiego / Ruskiego / Pruskiego / Mazowieckiego. Zmudzkiego / Inflanskiego / y Szwedckiego / Górskiego / Wándalskiego / dziedzicznego Krola / y Wszystkley Rzeczypospolitey z Woyska Krola J. M. od Najásnie Wielmożnego J. M. P. Stánisława Lubomirskiego / Hrábi na Wisniezu / Podezásnego y Hetmana Polnego Koronnego / Stárosty Sedomierskiego / Spiskiego / Białocerkiewskiego / y Dobczyckiego / także y Ich Miłosciow Pánow Comisarzow od Rzeczypospolitey / na uczynienie pokoiu naznaczonych Collegow naszych wysłani / do Najásnieyszego y Potężnego Soltan Osmana / Chána / Cara Wielkiego Konstantynopolskiego / Asyey / Europy / Persyey / Arabow / Cypru / y Aegiptu / dla postanowienia światobliwego pokoiu / a wtwierdzenia stárożytney / przez tak wiele lat nie rozerwaney przyiaźni / między Najásnieyszym domem Othomáńskim / y Najásnieyszym Krolen J. M. Pánem naszym / rezmy szczerego y stálego z obu stron Przymierza y Condicij omowili / y zaştánowali / przez Najásnie Wielmożnego Diláwet Báşe / Naywyższego Wezera Porty / Najásnieyszego J. M. Cesarza.

Dla więtszego vmocnienia y vperwnienia odnowionego przymierza / Pan Stánisław Szuliszewski Sekretarz K. J. M. Goniec Posta Wielkiego / według dawnych zwyczajow / poiejdzie zaraz z osoba sama Cesarza J. M. a z Porty Cesarza J. M. Czaua

Dziennik Woyny

M. Czau z nami pospół do Obozu / a z tamtąd do Krola J. M. Pana naszego / po Posła Wielkiego poiedzie / y dla bezpieczenstwa / y weziasu iego / iako sie z dawnych czasow zawsze zachowywalo / poprowadzi Posla Wielkiego do Porty / iako bedzie moglo bydz napredzey / y nawczesniej / wyprawi Krol J. M. dla wtwierdzenia przymierza / od nas postanowionego / czlowieka zacnego / roztropnego / z ktorym zaraz przybedzie do Porty Agent / y tam bedzie zwyczaiem innych Panow Chrzescianskich Agentow miekcal / y odmienial sie / a gdy sie Posel Wielki wroci / Cesarz J. M. do Krola J. M. dla wtwierdzenia pacy / y z strony swoiey posle tez czlowieka zacnego / iako to przy zawartciu pokoju z drugimi Pany Chrzescianskimi zwykly czynic / od Rozatow Dniepr (aby z tamtad w morze wpadly wiecey Panstwa Cesarza J. M. nie plondrowali) powinna beda Rzeczpospolita uwolnic / y za namniestyn Cesarza J. M. oznaymieniem / sprawiedliwosc z nich uczynic.

Wolofa / ani Tatarowie Dobruccy / Bialogrodscy / Thehinscy / Bilisci / Czarkomscy / y Krzymscy / w Panstwach / Zamkach / Miasciach / w Wlosciach / Dobykach / Ludziech Krola J. M. y Rzeczpospolitey naiazdow / skod zadnych czynic nie maia.

Przewozu o Czarkowa Tatarom bronie ma Cesarz J. M. a iesliby mimo przymierze postanewione Tatarowie w Panstwach J. K. M. y Rzeczpospolitey skody czynili / y sprawiedliwosc sie nie stala / tedy y skody maia bydz nagrodzone / y Tatar Chan skarany / w pustych iednak polach / nim sie rozgraniczenie stanie / iesliby ryby zwierzow łowcy szukali / iako to wiec bywa / z soba by sie zeszli / y zwa dzili / to przymierza rwac miedzy Krole J. M. a Cesarzem J. M. nie ma.

A iesliby gdzie na poslugę Cesarza J. M. Chan z woyski swemi siedl / abo sam z nimi iechal / w przylegle Panstwa Krola J. M. y Rzeczpospolitey / aby w wlosci Krola J. M. zadnych skod / krzywd / y zabiegow w niey nie czynil / pod takimze z obu stron vskodzeniem / warunkiem.

Dla lepszego miedzy Panstwy Krola J. M. y Cesarza J. M. granic vznania y postanowienia / maia bydz z obu stron ludzie roztropni / y mieysc tamtych swiadcami / raznaczeni / kiedy sie o tym Cesarz J. M. z Krole J. M. znie sie. Rzeczpospolita Chanowi Tatarskiemu / zwykly zold na przyszle czasy / co rok bedzie dawala / krozy do Jas do Gospodara Wolostkiego na ten czas bedacego odesle / za oznaymieniem Gospodara Wolostkiego / Chan dla odbierania Posty swe do Jas poslac ma / a kiedy od Krola J. M. zwyczaiem Przodkow Krola J. M. Panow naszych / wezwany bedzie z woyski swemi / przeciwko nieprzyiacielowi Krola J. M. y Rzeczpospolitey / stawic sie nie omiesla / aby w tym powinna przyiazni swoje oswiadczyt.

A iz nie mnieysza z rozerwancy tak starozycney y swiatobliwcy przyiazni miedzy Najasnieyszym domem Othomanskim / a K. J. M. Panem naszym przyczyna sie znayduie / niektorych Gospodarow Wolostkich zlosc y lakomstwo / maia bydz napo tym na tym Panstwie / ludzie baczni / y spokojni / ktorzyby iako nabaznicy z obu stron przymierza postanowionego przestrzegali / y zwykla z dawnych wiekow Krola J. M. y Rzeczpospolitey naszey / powinna powolnosc oddawali.

Chcimy po zawartciu przymierza / tak iakosmy go za terasnieyszym sie Woyska Krola J. M. ruszeniem zastali. Oddac ze wsrystkim Gospodarowi Wolostkiemu / perzadnie / fiory na ten czas bedzie / powinni bedziemy.

Najostatek Krol J. M. Pan nasz Miłosciwy / Cesarza J. M. przyiaciolom przyiacielem / nieprzyiaciolom nieprzyiacielem. Cesarz J. M. takze / Krolowi J. M. y Rzeczpospolitey przyiaciolom / przyiacielem / nieprzyiaciolom nieprzyiacielem bydz ma : a starodatone od Dziadow / Pradziadow K. J. M. y Cesarza J. M. zobo polne przez tak wiele Postow Wielkich potwierdzone / y poprzyrzeczone pacy / y teraz przez

Tureckiey w Wołoszech.

raz przez nas postanowione / które także od postą Wielkiego / który do Porty poie-
dzie / ponowione beda / te wszystkie w obec / y każde z osobną / Krol J. M. Pan nasz
trzymać będzie / na co my od Krola J. M. Pana naszego / po ki Pan Bog go na tym
świecie chować będzie / Pana Jezusa Chrystusa Boga y Zbawiciela naszego imię
przysiegamy / naszymi wzywamy / obiecuiac y slubuiac w każdej kondiciei przynie-
rze to zachować / iesli sie też Krolowi J. M. y Rzeczypospolitey / od Cesarza J. M.
we wszystkich będzie dosyć działo / a na wieczna pamięć rekami sie naszymi własny-
mi podpisujemy / z przyćśnieniem pieczęci naszych. Dan z Obozu nad Chocimiem
dnia dziewiątego Października / Roku 1621.

Sobota / Dziesiąty dzień Października. Nic sie nie działo.

Niedziela / Jedenasty dzień Października.

Cesarz Turecki / aby koniecznie nasze woysko z Wołoch wyszło / iako z Pro-
wincey iego / ale sie to naszym nie zdało / y owszem tego sie trzymali co było o-
mowiono żeby dwie niedzieli z miejsca sie nie ruchali / ażby był Cesarz Turecki Du-
nay przyszedł / żeby wszystko między nimi sło gruntownie. A Cesarz Turecki czę-
stuiac woysko nasze wolno przeprawo / y ofność swoje pokazuiać / pułki mile od mo-
stu swego odstąpił / y aby sie oni przeziego most przeprawili poczęstował / ale sie
nasze woysko nie nie ruszyło / a Cesarz też Turecki przez dzień Obozu swego nie ruszył /
y w miejscu stał / przez który czas rycerstwo nasze w przyjacielski sposób do Obozu
Tureckiego iędzili / od Turkow ze wśelało wdzięcznością przyięci y upominki so-
bie zobopolne dawali.

Poniedziałek / Dwunasty dzień Października.

Niemogły sie czego inzego Cesarz Turecki doczekać / ruszył sie do Prutha / y o-
szedł trzy mile / to iest pięć mil od Chocimia / y z tym co był pierwey wszedł / a
Krolewic J. M. to obaczwszy / rozkazał też wozom y działom sie przeprawować.

Wtorek / Trzynasty dzień Października.

Cesarz Turecki poszedł nad Pruthem / wszedł z woyskiem trzy mile / a Krolewic
J. M. też ruszył sie / y przeprawił przez most Turecki / y wieczorem pod mi-
asteczko Zwanice przyszedł przeciwko Chocimowi leżace / y tam obnocował / zostawi-
wszy w zadniej straży Pana Lermunta z Niemcy / aby wozom y Obozom straż trzy-
mał przeciwko zborycom Wołoskim y Tatarskim / którzy od woyska byli zostali.

Środa / Czternasty dzień Października.

Z Zwanicamy sie nie ruszyli ogladając sie na różne przypadki / y aby sie nie
zdało że sie kwapiem.

Czwartek / Piętnasty dzień Października.

Krolewic J. M. ruszył sie do Kamienca / y za dnia do Zamku Kamienieckiego
przyszedł. Powiedaia PP. Commisarze którzy w Obozie na traktatach byli /
że im ieden znaczny Turczyn powiedział / iż Cesarz Turecki z iadu kilkać płakał na
nieśczęśliwe powodzenie tej wojny / a pierwszy raz w ten czas / kiedy kilka choragwi
naszych / do dziesięci tysięcy Turkow aż do Obozu pędzili / co było dnia siódmego
Septembra / bo w ten czas przed iego oczyma wciekali / a on niżejemość ich z iadu
opłakiwał / drugi raz kiedy Kozacy w noc w Oboz wszedły straż / wpadli / y nabili
Turkow / y korzyść wielką wzięwszy / bez wśelakiego swanku wśli / bo w ten czas
wszystko sie woysko było strwożyło / y zgola wciekli / tylko sam Cesarz z trocha Jan-
czatow został. Na koniec trzeci raz kiedy dwudziestego ósmego dnia Września wszy-
stka moca o Oboz sie kusił / a nie nie sprawił / narzekał barzo że z Przodkami swoimi
woynami sławnymi / on porównać nie może / co z iadu opłakiwał / iż tak mu sie nie-
szczęśliwie powiodło / że tak wielkim woyskiem nie tylko nie nie sprawił / ale ledwie-
nie z wy

Dziennik Woyny Tureckiey w Wołoszech.

nie zwyzebrányym pokoim / do domu odchodzi / y tegoż to postrzegł Pan Zeleni
kiedy z Wenelem Tureckim przystawem / od naszych poglęz iezdził / bázto tego za-
luiac zechmy do pokoiu przystapili / tenże y z wiadomości od ludzi / y z przypatrzenia
swego nie kładł wiecey nad sto pięćdziesiąt tysięcy Turkow / Tatarow nad sześćdzie-
siat tysięcy / ale iuż też nasze woysko bázto było na koniach zeszło / y nie było czym cze-
go począć / a przyczyna tego / że tak mało liczba woyska Tureckiego kładł Pan Zelen-
ski iest / iż ie rachował na nasz Polski rachunek / ktory od Tureckiego iest daleko ro-
żny / bo w Tureckim woysku rachua osobna każda rzecz żywiaca / iako kiedy rycerz
na koniu siedzi / a ma abo konia drugiego / muła / abo wielbłąda / tedy to wszystko
rachua osobno / y dla tego czyni sie tego liczba wielka bázto / iakoż y iest / ale przecie
nie biie sie tylko ieden / a ci co po naszymu rachua / nie rachua tych cifer / iedno rzecz
same, daleko mnieysza liczba kłada niż co z cyframi rachua / ktorych rachunkiem iako
sie z ludźmi przednich y wiary godnych iuż z tey woyny wracaiących wiadomość wzia-
ła / Tureckiego woyska z Tatarskim było wiecey niż czterystoć sto tysięcy / to też pe-
wna że ich nie zgineło wiecey kilkunaśtu tysięcy / zład żeby tylko trwoga prość mia-
ła / kiedyby z tak wielkiey liczby mała zgineła / ale to to iest / że zgube rachuać wważa-
ia własna rzecz / a wcałości woyska liczba nadzieiwaia / tylko tymi co iedza a kupa
wielka czynia / w Polskim zaśie woysku krom muzyki wojenney nie nie rachua / y dla
tego kiedy Woyska Polskiego bedzie dziesięć tysięcy / wiecey w nim żołnierstwa bę-
dzie / niż kiedy Turkow dwadzieścia tysięcy beda liczyć / a boday nie y trzydzieści.

— 30 —

SKONCZYWSZY DIARIVSZ

CZYTELNIKOWI AVTHOR SLVZBE.

Czytelniku miły to moje pismo verifskował J. M. Pan Bąstelan Poznański
Siestrzonek moy / iako ten ktory począwszy przed tą woyną aż do końca tey woyn-
ny był / y aż z Brolewicem J. M. do Kamiénca po tey woynie przyszedł / y exámico-
wał te wszystkie scrypra moje / ktorem ia w tym złym zdrowiu moim / testnice zbywa-
iac pozbiierał / na ktorych mi od przyjaciół z woyska nie schodziło / wyrysowaliśmy y
forme Obozu / iako nad Dniestrem był położony / ktory iest tu w tym scrypcie opisa-
ny / ale nie mogło sie tak przedko dać w Druk / potomkowie bedali chcieli mogą goro-
wo rzecz przydać do tym Białej. Z tym cie Panu Bogu oddaie. Amen.

